

МВФ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Зінченко О.А., д.е.н., професор, Черемісова Т.А., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Криворізький національний університет», nvo.alta@gmail.com, uvirandra@gmail.com

В умовах поглиблення міжнародної співпраці в економічній сфері та сталого прагнення країн до інноваційно-інвестиційного розвитку спостерігається відповідне зростання регулятивної функції міжнародних фінансових інституцій. Ключова роль кредитора останньої інстанції в сучасній міжнародній фінансовій системі відводиться Міжнародному валютному фонду (МВФ), що сприяє зменшенню фінансових та фінансових ризиків, шляхом зміцнення стійкості фінансового сектору та відновлення бюджетних можливостей, а також просуванню структурних реформ. З огляду на світову фінансову кризу та неготовність більшості національних економік протидіяти цій кризі самотужки, дії регуляторів – головних фінансових інституцій світу, набувають особливого значення.

Метою даного дослідження є вивчення сучасного стану і тенденцій міжнародного фінансування, у напрямку інноваційно-інвестиційного розвитку країн за сучасних умов, через систему МВФ та здійснення всебічного аналізу його діяльності.

Розглянемо систему МВФ, яка включає головні фінансові директивні та регулятивні інструменти, що сприяють підтримці та розвитку світових інтеграційних процесів, попередженню майбутніх криз та зміцненню антикризового управління в економіці як у глобальному масштабі, так і на рівні окремих країн, шляхом активізації глобального економічного нагляду та загальної підтримки платіжного балансу країн, включаючи запровадження або зміну валютних курсів, зовнішнє фінансування через кредити та резерви; надання рекомендацій щодо заходів контролю за операціями з капіталом, використання міжнародних фінансів.

Насьогодні, Міжнародний валютний фонд (МВФ), що діє незалежно, має свій власний статут, структуру управління та фінансів, об'єднує 189 країн [1]. Він здійснює суворий нагляд за міжнародною валютною системою і за курсовою політикою країн-членів, сприяє глобальному валютно-фінансовому співробітництву, забезпечує фінансову стабільність, полегшує міжнародну торгівлю, надає технічну допомогу, займається підготовкою кадрів, бореться з бідністю, підвищує рівень інноваційно-інвестиційного розвитку національних економік та стійкість економічного зростання в усьому світі.

Щоб бути послідовними, насамперед з'ясуємо звідки МВФ отримує свої фінансові ресурси і як вони використовуються.

Фінанси МВФ, подібно іншим міжнародним інституціям, в основному формуються за рахунок внесків країн-учасниць. Останнім часом, значна увага приділяється збільшенню питомої ваги власних доходів.

Максимальний внесок країни у фінансові ресурси МВФ визначається квотою, розмір якої залежить від позиції держави у глобальній економіці та переглядається кожні п'ять років. У формулі розрахунку квоти за основу взято показник ВВП, який ділиться на ВВП за ринковим курсом і за паритетом купівельної спроможності та інші показники, що відображають обсяги зовнішньої торгівлі. Найбільший внесок (квоту) в МВФ має економіка США.

Квоти допомагають визначити країни, що можуть бути профінансовані в рамках програм МВФ та їх долю в розподілі спеціальних прав запозичення (СДР).

СДР або їх можна ще зустріти як СПЗ – це не грошові кошти, а резервний актив та розрахункова одиниця МВФ, що у разі необхідності можна обміняти на вільно конвертовану валюту. Вартість СДР визначається щоденно на основі середньозваженої величини ринкових курсів таких валют – долара США, євро, англійського фунта стерлінгів, японської єни [2, с. 14]. Отже, розрахунковою одиницею МВФ є СДР; перерахунок фінансових даних МВФ у долари США є приблизним і наводиться для зручності. Так, на 30 квітня 2018 року обмінний курс СДР до долара США складав 1 долар США за 0,695380 СДР, а курс долара США до СДР складав 1 СДР=1,43806 дол. США. Роком раніше (27 квітня 2017 року) обмінні курси складали 1 дол. США=0,729382 СДР і 1 СДР=1,37102 дол. США [3, с. 3].

СДР включаються в офіційні резерви країн-членів МВФ та гарантує їм право на отримання частини внесених коштів у разі виникнення фінансових ускладнень, але за умови наявності вільних грошових коштів та згоди фонду.

Основним джерелом власних надходжень МВФ зазвичай вважалися доходи (відсотки і збори) від операцій з кредитування країн-позичальників, але у 2008 році Радою керуючих МВФ схвалено нові заходи для припинення надмірної залежності від такого роду доходів в умовах різкого погіршення стану кредитування. Серед них оновлена модель доходів, що включає поряд з традиційними елементами зовсім нові. Так, традиційні доходи МВФ – внески держав-членів в рахунок квот, які складають на сьогодні 477 млрд СДР (приблизно 686 млрд доларів США) [3, с.40]; отримані від країн-позичальників відсотки і збори; інвестиційний рахунок (акумулює повернені фінансові ресурси, що було надано на безпроцентній основі) та нові – фонд, заснований на доходах від продажу золота МВФ; більш широких інвестиційних повноважень; відшкодування витрат на пільгове кредитування.

За необхідності, МВФ може тимчасово доповнити свої фінансові ресурси за рахунок запозичень на тимчасовій основі. Деякі країни-члени МВФ та установи готові надати додаткові кошти на договірних умовах про позику для забезпечення стабільності міжнародної валютної системи.

Золоті запаси (золотовалютні резерви) МВФ одні з найбільших у світі, але їх використання суворо обмежено. МВФ може прийняти золото у якості оплати внесків учасниками фонду чи продати його за певних умов. Купівля золота та будь-які інші операції з ним заборонено.

Напрямки витрачання фінансових ресурсів МВФ включають: процентні платежі за частиною внесків держав-членів в рахунок квот (сплачену винагороду), адміністративні витрати, накопичувальний страховий резерв (створений для захисту від кредитного ризику і ризику операційних збитків), дивіденди членам (новий елемент витрат за вищезгаданою моделлю).

При наданні кредитів МВФ часто прив'язується до ставки LIBOR (Лондонської міжбанківської ставки пропозиції) додаючи до неї певний відсоток. LIBOR – це усереднена процентна ставка за міжбанківськими кредитами, що фіксується щоденно Британською банківською асоціацією. МВФ здійснює кредитування на звичайних та пільгових умовах, крім того надає допомогу на безоплатній основі бідним країнам, щоб допомогти їм у досягненні сталої позиції щодо зовнішньої заборгованості, забезпеченні макроекономічної стабілізації та реформуванні економіки. Одночасно з діями щодо забезпечення достатності своїх ресурсів МВФ також веде активну роботу з удосконалення своїх інструментів кредитування для задоволення потреб держав-членів в умовах кризи і в наступний період, з перегляду системи пільгового та непільгового кредитування, з розробки концепції подальших змін. У жовтні 2016 року було прийнято рішення встановити нульові процентні ставки за усіма пільговими кредитами до 31 грудня 2018 року [3, с.52]. Очікується, що потенціал пільгового кредитування МВФ збільшиться.

Україна стала членом МВФ 3 вересня 1992 року, але реальна співпраця розпочалася лише з 1994 після розробки спеціальних механізмів отримання ресурсів українським урядом та експертами МВФ.

Подальше співробітництво України з МВФ є об'єктивно необхідним та доцільним, оскільки:

- кредитні ресурси МВФ значно дешевші, ніж ті, що залучаються на міжнародних фінансових ринках;
- від характеру взаємовідносин з МВФ залежить інвестиційна привабливість держави для інших світових організацій, що координують свої дії з Фондом;
- співпраця з Фондом сприяє інтеграції України у глобальну фінансову систему, де МВФ посідає провідне місце і є кредитором останньої інстанції;
- збільшуються можливості України щодо користування консультативними, експертними та аналітично-прогнозними послугами МВФ, що в умовах глобалізації має пріоритетне значення.

В умовах підвищення мобільності міжнародних фінансів та зростання попиту на фінансові ресурси у світі, завданнями МВФ та Світового банку є вдосконалення фінансових і розширення інформаційних послуг задля повного задоволення потреб відповідних країн та спрощення їх взаємовідносин з міжнародними фінансово-кредитними інституціями. Для досягнення цієї мети в ході своєї роботи Світовий банк застосовує сучасні фінансові продукти та засоби зв'язку, тісно співпрацює з МФК, БАГІ, МВФ, іншими багатосторонніми банками розвитку, а також з фондами (пенсійними, страховими), партнерами із громадянського суспільства (приватними особами) та країнами-донорами. Світовий банк надає бідним країнам допомогу стратегічного характеру, а МВФ спрямовує свою діяльність на вирішення поточних економічних проблем: відновлення платіжних балансів країн та стабілізацію монетарної системи. Світовий банк і МВФ фактично здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів між багатими країнами та бідними, забезпечуючи економічне зростання останніх.

Важливо підкреслити, що антикризове управління та реформування української економіки здійснюється за підтримки з боку міжнародних фінансових організацій, зокрема, Міжнародного валютного фонду та Світового банку.

Список використаних джерел:

1. IMF country information [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/en/countries>
2. МВФ крупным планом [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/rus/2006/090106r.pdf>
3. Годовой отчет МВФ – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/assets/pdf/imf-annual-report-2018-ru.pdf>
4. Міжнародні фінанси : Навч. посібник / Ред. Ю.Г. Козак. - 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Центр навч. літ., 2007. - 640 с.